

Muistio eduskunnan hallintovaliokunnan kuulemiseen 25.2.2025

Asia: HE 205/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

MMM:n näkemyksen mukaan hallituksen esitys on kannatettava.

Direktiivin soveltamisalan yhteentoista toimialaan kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta juomavesi, jätevesi sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu. Näiden toimialan toimijoiden osalta MMM tekee päätökset kriittisen toimijan määrittämisestä viimeistään 17.7.2026. Toimijoiden määrittely pohjaa kriittistä infrastruktuuria ja kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskeva kansallisen riskiarvioon, joka hyväksytään viimeistään 17.1.2026.

Toimivalta valvoa kriittisiä toimijoita olisi sektorikohtaisilla valvontaviranomaisilla, joita ovat Ruokavirasto ja Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

MMM:n käsityksen mukaan se, että valvoville viranomaisille ei ole osoitettu erillisiä pysyviä resursseja jo aiemmin kyberturvallisuuslain soveltamisalaan kuuluviksi määriteltyjen toimijoiden eikä uusien CER-direktiivin nojalla kriittisiksi toimijoiksi määritettävien toimijoiden valvontaan, saattaa muodostua joissakin viranomaisissa vaatimustenmukaisen toimeenpanon kannalta haastavaksi. Yleisestä valtiontalouden tilasta huolimatta resurssiasiaa olisikin edelleen pidettävä esillä minimivaatimusten mukaisen toimeenpanon edellytysten luomiseksi.

Elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu

Toimijoita koskevaa yleistä varautumisvelvollisuutta ei maa- ja metsätalousministeriön sektorilainsäädännössä ole, vaan se pohjautuu vapaaehtoisuuteen.

Elintarvikelainsäädäntö kuitenkin edellyttää, että elintarvikealan toimijoilla on oltava järjestelmä, jolla tunnistetaan toimintaan liittyvät vaarat, määritetään kriittiset valvontapisteet ja niiden seurantamenettelyt sekä toteutetaan tarvittavia korjaavia toimenpiteitä. Järjestelmän avulla toimija varmistaa, että toiminta täyttää elintarvikesäännöksissä asetetut vaatimukset.

Elintarvikelainsäädäntö edellyttää myös, että Ruokavirasto laatii valtakunnallisen valmiussuunnitelman, jossa yksilöidään toimenpiteet, jotka toteutetaan viipymättä, kun elintarvikkeiden on todettu aiheuttavan suoraan tai ympäristön välityksellä vakavan riskin ihmisten tai eläinten terveydelle. Kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset laativat vastaavat valmiussuunnitelmat omalla toimialueellaan. Valmiussuunnitelmia on tarkasteltava säännöllisesti uudelleen ja tehtävä tarvittavat muutokset.

Juomavesi (talousvesi) ja jätevesi

Toimialoista juomavesi ja jätevesi arvioidaan vesihuollon kokonaisuutena, sillä useat keskeiset toimijat vastaavat molempien palveluiden tuottamisesta.

Voimassa olevan lainsäädäntö edellyttää nykyisellään riskinhallinnan ja varautumisen toimia. Talousveden tuotantoketjun riskienhallintasuunnitelma päivitetään säännöllisesti terveydensuojelulaissa määriteltyjen perusteiden mukaisesti. Jätevedenpuhdistamon on laadittava ympäristönsuojelulain mukaisesti riskinarviointiin perustuva varautumissuunnitelma toimintaohjeineen sekä harjoitettava toimenpiteitä häiriötilanteita varten. Vesihuoltolain mukaisesti vesihuoltolaitokset vastaavat verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta normaaliolojen häiriötilanteissa. Palveluiden turvaamiseksi laitosten on tehtävä yhteistyötä, ylläpidettävä ajantasaista suunnitelmaa häiriötilanteisiin varautumisesta sekä ryhdyttävä suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Käynnissä oleva vesihuoltolain muutos tarkentaa edellä kuvattuja velvoitteita, mutta ei muuta keskeisiä vastuita.